

EVOLUCIÓ DE LA RENDA MÍNIMA D'INSERCIÓ A LA CIUTAT DE BARCELONA.

ESPERANÇA ESTEVE. Àrea d'Afers Socials i Joventut. Ajuntament de Barcelona

L'any 1990 es va implantar a Catalunya la Renda Mínima d'Inserció (PIRMI) –Decret 144/1990–, una de les prestacions socials més importants en la lluita contra la pobresa. El Programa Interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció, més conegut per les sigles PIRMI, està destinat a "ajudar les persones que no tinguin els mitjans suficients per atendre les necessitats essencials de la vida en la nostra societat, mentre se les prepara per a la seva inserció o reinserció social i laboral". La Renda Mínima d'Inserció és un programa amb finançament autonòmic. Ajuntaments i entitats socials especialment homologades col·laboren amb la Generalitat de Catalunya en l'atenció, la detecció i la tramitació dels casos, com també en l'aplicació de les mesures corresponents en cada cas, a partir de la xarxa d'atenció primària dels serveis socials.

Els beneficiaris de la Renda Mínima d'Inserció tenen dret a una prestació econòmica (aproximadament 40.000 pessetes l'any 1993), però el més important és que es tracta d'una acció més integral. L'article 2n del decret esmentat assenyalava que el PIRMI comprèn els mecanismes administratius, econòmics i operatius per a l'assoliment dels seus objectius mitjançant l'elaboració d'un Pla individual de reinserció o inserció. Un Pla que podrà incloure les actuacions següents:

- a) Prestacions d'urgència per a la neutralització de carencies materials concretes, ja siguin preexistents, ja apareguin durant la realització del Pla.
- b) Accions de suport personal per

a la integració de caràcter psicològic, social i educatiu, a fi de superar desestabilitzacions personals i familiars.

c) Accions de motivació, orientació laboral i formació ocupacional en programes normals o especials, i actuacions de suport en l'obtenció d'un treball, en col·laboració, si es possible, amb empreses i organitzacions empresarials.

d) Accions d'informació i orientació encaminades a què les persones afectades sàpiguen fer ús dels serveis que normalment es poden obtenir dels departaments de la Generalitat i d'altres organismes que siguin adequats segons els casos.

Aquesta inserció és entesa d'una manera processual, sense límits temporals prefixats. Les mesures ocupacionals estan plantejades en forma d'itinerari, per tal que els beneficiaris puguin anar assolint quotes de capacitació i adequació a les necessitats del mercat. L'atenció psicosocial està situada en el territori, on els treballadors socials planifiquen conjuntament amb l'usuari el seu procés d'inserció. Es dona el suport personal i l'orientació i s'intervé intencionadament en les situacions causals i en d'altres obstacles que impideixen que els individus i/o famílies puguin sortir de la situació en què es troben. L'Ajuntament ha de garantir els ajuts d'urgència que complementin l'actuació professional.

Les mesures de formació bàsica es realitzen a través de les escoles d'adults i pretenen estimular l'adquisició de nous coneixements i una formació bàsica que ajudi a l'autonomia personal i a la millora de les capacitats intel·lectuals.

Els destinataris d'aquest Programa d'inserció han de tenir els següents requisits:

– Els ingressos familiars han de ser inferiors a la prestació econòmica de la Renda Mínima d'Inserció que correspondria d'acord amb el nombre de membres de la família.

– S'ha de tenir entre 25 i 65 anys. Els joves de menys de 25 anys també en poden ser beneficiaris si tenen menors o incapacitats al seu càrrec, o bé si constitueixen parella amb fills.

– Assumir el compromís o pacte de participació fixat en el Pla Individual de Reinserció.

Estar empadronat en qualsevol municipi de Catalunya i acreditar un temps de residència continuada i efectiva a Catalunya d'almenys dos anys, en el moment de presentar la sol·licitud.

– Constituir una llar independent d'un any d'antiguitat com a mínim, en el moment de presentar la sol·licitud. Aquests requisits no es tindran en compte per les persones que tinguin menors o persones amb disminució al seu càrrec.

En aquests moments, i després de tres anys, s'està a l'espera de disposar molt aviat de l'avaluació d'aquest primer període, que està duent a terme la Comissió Interdepartamental del PIRMI de la Generalitat de Catalunya, que aportarà dades per fer una reflexió rigorosa sobre l'experiència i facilitar el plantejament dels aspectes que s'hauran de en compte en un futur immediat per al millor desenvolupament d'aquest recurs.

Paral·lelament, i des de l'inici, l'Ajuntament de Barcelona ha estat compromès en aquest programa en la certesa que permetria en bona part donar resposta a situacions detectades que no es podien treballar per manca d'un recurs estable que tingués com a finalitat la inserció social i/o laboral.

El PIRMI és avui una realitat consolidada a la ciutat de Barcelona i ha estat una voluntat de l'Àrea d'Afers Socials i Joventut conèixer la seva implantació, observar la seva evolució i recollir les dades pertinents, perquè a través de l'anàlisi sistemàtica es pogués orientar l'actuació dels professionals de l'atenció

primària, com també detectar les necessitats socials existents i previsibles, i preveure possibles respostes.

El present article presenta les dades corresponents als primers anys de la Renda Mínima d'Inserció, per tal d'afavorir una visió global de la demanda a Barcelona, les característiques dels sol·licitants i la distribució territorial. Les dades es refereixen només als expedients tramitats pels serveis municipals i no inclouen, per tant, els 420 expedients tramitats per les entitats homologades.

Des del juliol de 1990 a novembre de 1993 s'han tramitat 2.571 expedients. D'aquests, 2.151 han estat tramitats pels serveis municipals i 420 per les entitats homologades.

Cal destacar el fort increment, l'any 1993, del nombre de demandes. Això es pot atribuir a un coneixement més gran de l'existència del recurs, tant per part dels demandants com de les institucions, i també a la situació de crisi que afecta

fortament els sectors més desfavorits, amb ocupacions més precàries i que arriben a la RMI després d'haver exhaurit altres tipus de subsidis.

Com es pot observar per les taules, el districte que més tramitació d'expedients ha realitzat és el de Ciutat Vella, seguit de Sant Martí i Nou Barris.

La demanda del PIRMI, doncs, s'acumula en els districtes i zones on, segons els índexs de necessitat, hi ha més concentració de situacions de precarietat i marginació (taula 3).

Pel que fa a la distribució per edats i sexe, s'observa que els demandants són majoritàriament dones que tenen entre 26 i 55 anys (gràfic 1).

Respecte al nivell de formació dels beneficiaris, podem observar que el grup majoritari és aquell que té els estudis primaris inacabats. Lògicament, els demandants d'aquesta prestació social es corresponen a sectors amb un baix nivell d'instrucció.

De l'anàlisi dels expedients destaca la baixa qualificació de les persones i el seu historial professional, de precarietat laboral, activitats submergides i de persones que no s'han incorporat mai al mercat de treball.

En el buidat dels expedients de l'any 1993 s'observa que l'habitatge és un dels problemes que més despunta i que els recursos existents hi donen escassa resposta. L'habitatge amb lloguers alts difícilment sostenibles pels baixos ingressos de la unitat familiar, i situacions d'irregularitat; fan necessari estudiar possibles solucions que no condueixin al desnona-

Taula 1

Dates	Expedients	Acumulat
Juliol del 90 a juny del 92	1.038	1.038
31/12/92	417	1.455
30/6/93	660	2.115
30/11/93	466	2.571

Taula 2

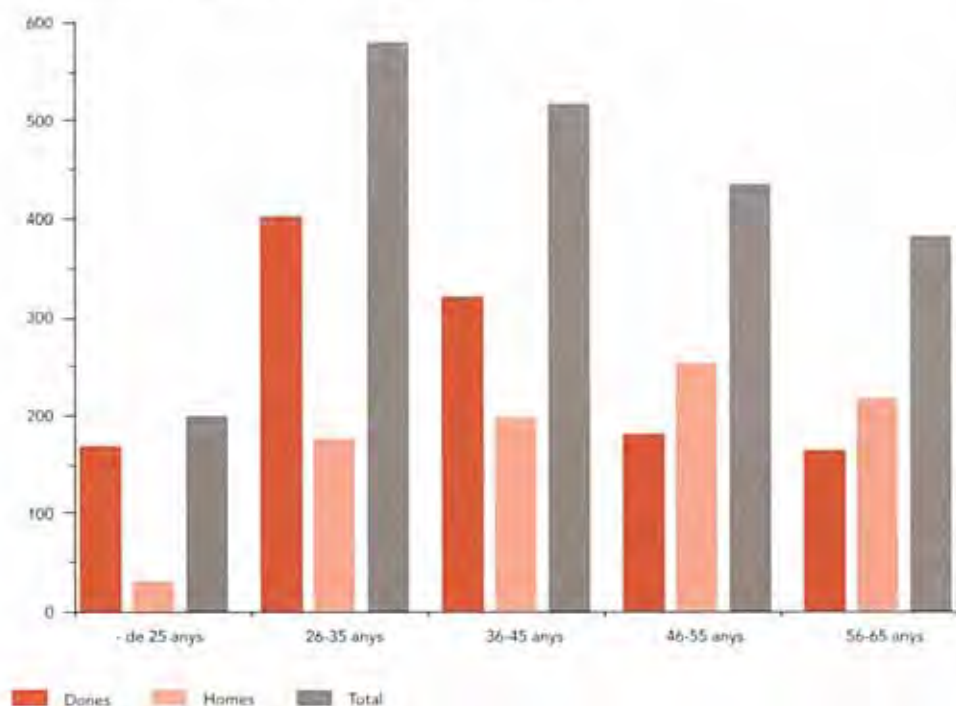
Situació dels expedients PIRMI fins el 30/11/93

	Ajuntament	Entitats	Total
Expedients presentats a l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials	2.151	420	2.571
Expedients amb resolució positiva	1.325	347	1.672
Expedients amb resolució suspesa	275	13	288
Expedients amb resolució extingits	144	11	155
Expedients amb resolució negativa	39	2	41
Expedients amb resolució de baixa	27	1	28
Expedients en espera de resolució	341	46	387
Suma de tots els conceptes	2.151	420	2.571

Taula 3
Situació expedients PIRMI fins el 30/11/93, per districtes

	Districtes									
	Ciutat Vella	Eixample	Sants-Montjuïc	Les Corts	Sarrià-Sant Gervasi	Gràcia	Horta-Guinardó	Nou Barris	Sant Andreu	Sant Martí
Expedients presentats a l'ICASS	603	151	293	56	68	115	147	308	99	311
Expedients amb resolució positiva	376	89	144	27	40	73	91	201	64	216
Expedients amb resolució suspesa	72	13	75	7	11	9	20	34	12	22
Expedients amb resolució extingits	45	7	31	9	6	3	11	13	7	12
Expedients amb resolució negativa	5	6	7	3	3	1	4	1	2	7
Expedients amb resolució de baixa	3	3	3	3	1	3	4	2	2	3
Expedients en espera de resolució	102	33	33	7	7	26	17	57	8	51

Gràfic 1
Distribució de la població en franges d'edat i sexe

ment, d'aquest a la pensió i de la pensió al carrer.

De 2.132 expedients consultats, 661 casos, el 31%, presenten dificultats en l'habitatge.

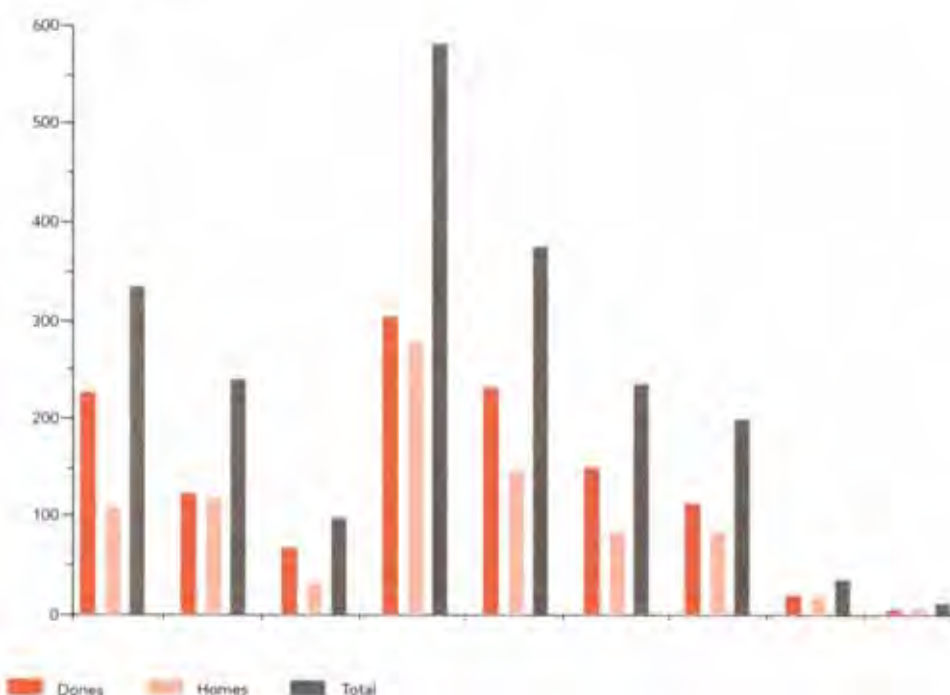
En relació al nucli familiar, l'alt percentatge de dones soles amb càrregues familiars despunten com un nou segment en situació de pobresa. Això és especialment crític per dues qüestions: La dificultat d'inserció laboral d'aquest segment de població que presenta una baixa formació i qualificació (en un moment on l'atur elevat és una realitat), i per la dificultat de garantir una cobertura de les necessitats bàsiques del nucli familiar, restant la mare i els fills en una possible situació de risc social.

També s'ha incrementat la xifra d'homes sols sense suport familiar, amb situació de desarrelament social.

Taula 4
Nivell de formació

	Dones	%	Homes	%	Total	%
1. Analfabetisme	226	18,35	108	12,43	334	15,84
2. Neòlectors	123	9,83	117	13,36	240	11,27
3. Escola especial	67	5,45	32	3,60	99	4,67
4. Estudis primaris inacabats	304	24,38	278	31,82	582	27,44
5. Certificat d'estudis primaris	231	18,76	146	16,72	377	17,96
6. Graduat escolar	150	12,23	85	9,64	235	11,27
7. BUP, Fp 1 o 2n grau o equivalent	114	9,26	85	9,64	199	9,39
8. Estudis universitaris de grau mitjà	19	1,40	17	1,86	36	1,59
9. Estudis universitaris superiors	5	0,33	8	0,93	13	0,58

Gràfic 2
Nivell de formació

Un altre grup important són les parelles més grans de 45 anys en situació d'atur, que degut a la precarietat del mercat de treball recorren al PIRMI com últim recurs.

Propostes de treball

Després d'aquestes aportacions descriptives de la realitat del PIRMI a la ciutat de Barcelona, és interessant apuntar algunes de les conclusions a què arribaren els professionals que el tramiten a Barcelona, en les Jornades Organitzades per l'Ajuntament a instàncies de la Comissió Local del PIRMI, celebrades els dies 9 i 10 de novembre del 1993. De tot el document, destaquem aquells aspectes que més sintetitzen l'anàlisi i que millor poden servir a la finalitat de la monografia.

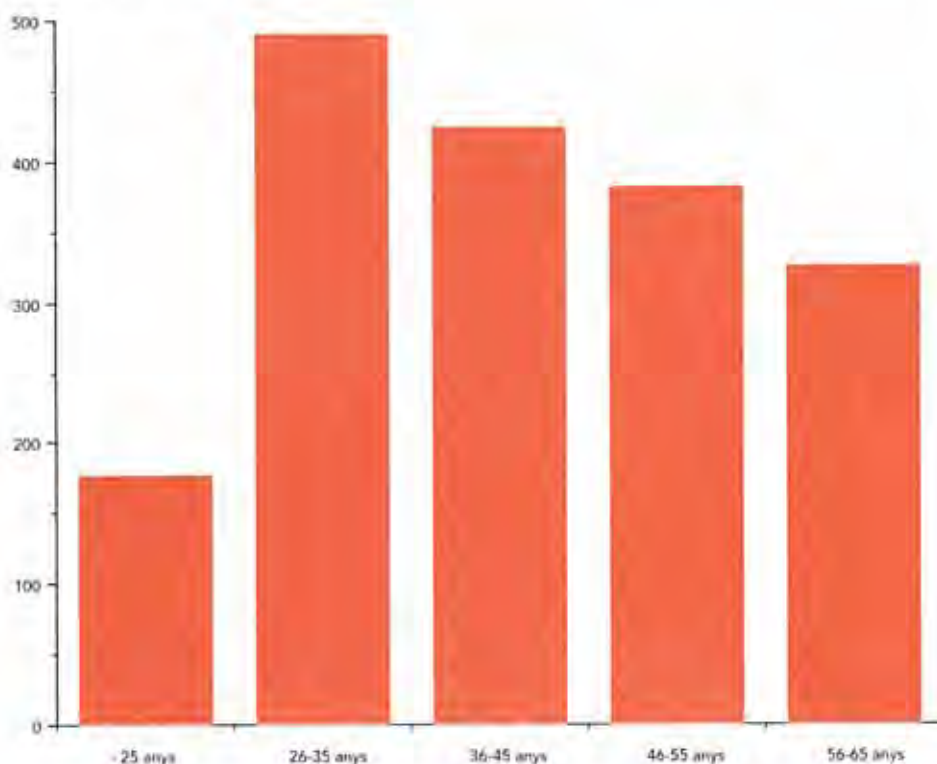
1. Tots els assistents coincidiren que el PIRMI és una bona aportació, ja que és una eina de treball que inclou el contracte entre les parts, i això posa els beneficiaris en una obligatorietat d'acompliment d'uns deures però també de garantia d'uns drets. Preveu la contraprestació, el que fa que no esdevingui un instrument benèfic-assistencial.

2. Com a aspectes negatius més rellevants es destaca la manca de polítiques complementàries que permetin solucionar qüestions crítiques, com ara l'habitatge. La quantitat de la prestació no arriba a cobrir les despeses bàsiques, la qual cosa afavoreix la picaresca de tots els implicats en el procés: responsables del programa, professionals d'atenció directa i beneficiaris.

Taula 5
Situació en relació al treball

Edat	Atur	Treball eventual	Treball submergit	1ª feina	Inestabilitat laboral	Altres	Total
- 25	177	1	2	7	14	5	206
26-35	489	10	9	35	13	21	577
36-45	424	13	7	41	5	24	514
46-55	381	6	7	21	3	21	439
56-65	325	13	2	23	3	3	379
Total	1.796	43	27	127	38	84	2.115

Gràfic 3
Sol·licitants en atur, per edats

Per millorar el PIRMI es van proposar a les Administracions competents diferents propostes per al futur:

- Regular el Programa amb caràcter de LLei, clarificant molt més el caràcter i l'objectiu de la RMI, d'acord amb la situació socioeconòmica previsible a curt i mitjà termini.

- Garantir uns ingressos d'acord amb el Salari Mínim Interprofessional.

- Flexibilitzar les condicions de residència i empadronament, obstacles per l'accés dels sectors més marginats.

- Garantir preceptivament els recursos d'urgència i rescabament, establint clarament els criteris de competència i finançament.

- Garantir el caràcter global de l'abordatge dels casos, corresponsabilitzant altres departaments i àrees de les diferents administracions, sobretot pel que fa a l'habitatge.

- Establir formalment els canals de comunicació entre els diferents professionals que intervenen en el cas.

- Assignar un tutor per la formació i inserció laboral en cada cas, que conjuntament amb els professionals d'Atenció Primària i el propi beneficiari estableixin un pla de treball i l'aplicació de mesures clares, assolibles i coherents en el temps.

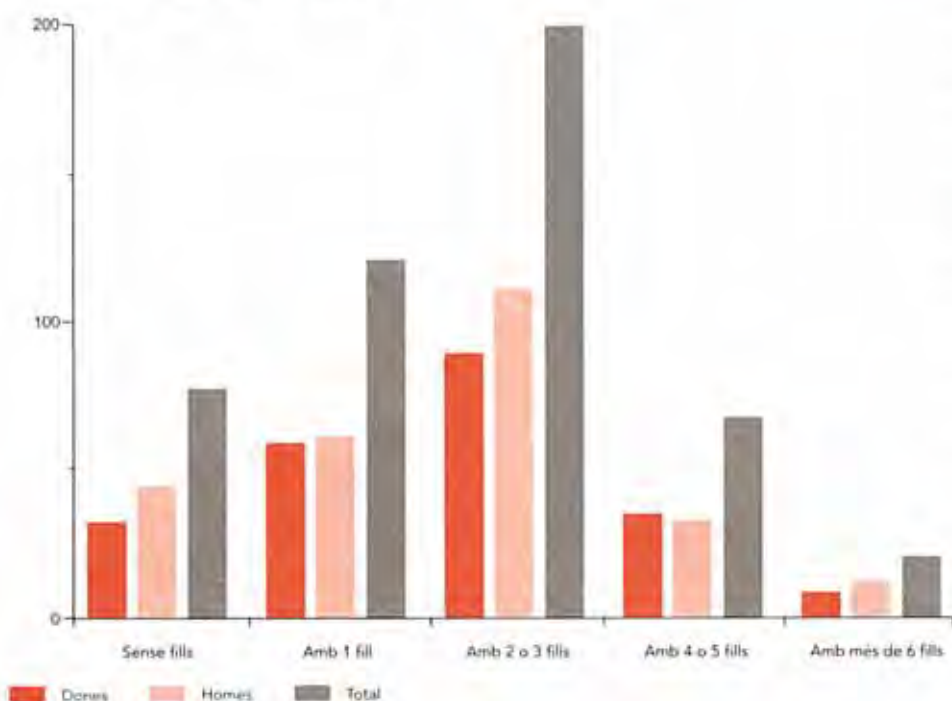
- Adequació de la formació a la demanda del mercat laboral.

- Afavorir des de les Administracions la creació d'empreses intermedies o d'economia social, per a determinats col·lectius. Aquesta experiència s'ha portat a terme a altres països amb bons re-

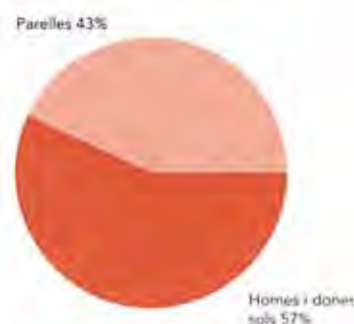
Taula 6
Anàlisi del nucli familiar

Sol·licitants	Dones	%	Homes	%	Total	%
H/D sense fills	341	27,02	572	64,57	913	42,68
H/D amb un fill	339	26,86	22	,51	361	16,77
H/D amb 2 o 3 fills	276	22,33	16	1,83	292	13,78
H/D amb 4 o 5 fills	51	4,13	3	0,34	54	2,56
H/D amb més de 6 fills	7	0,57	1	0,11	8	0,38
Parella sense fills	33	2,67	44	5,03	77	3,65
Parella amb un fill	59	4,77	62	7,09	121	5,78
Parella amb 2 o 3 fills	89	7,20	111	12,23	200	9,28
Parella amb 4 o 5 fills	35	2,83	33	3,77	68	3,22
Parella amb més de 6 fills	9	0,73	12	1,37	21	0,99
Totals	1.239		876		2.115	

Gràfic 5
Anàlisi del nucli familiar (parelles)

Gràfic 4
Anàlisi del nucli familiar

sultats, intensificant la col·laboració entre el sector públic i el privat.

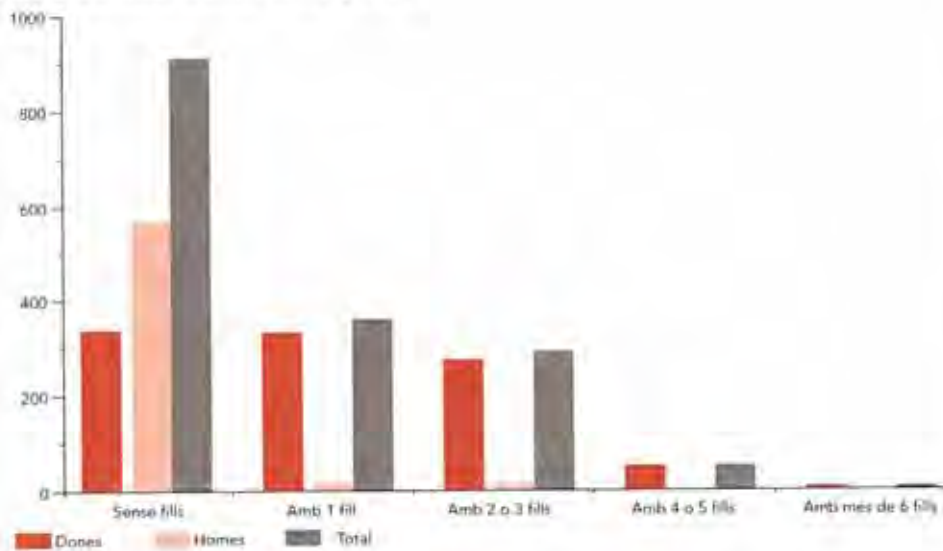
- Dotar l'Atenció Primària dels professionals del camp social segons es preveu en la normativa legal, i també complementar la dotació inicial de professionals per fer front al creixement de la demanda que havia de generar la posta en marxa de la RMI, que pel seu desplegament i desenvolupament ha quedat desbordada.

- Assegurar l'adequada coordinació interinstitucional i intrainstitucional, buscant formes d'acord i treball que facilitin la tasca dels professionals.

- Possibilitar la comunicació horitzontal i la formació continuada com una forma d'enriquiment i aprenentatge que porti a la millora tècnica i, per tant, a obtenir una major eficàcia i eficiència.

- Estudiar l'adaptació de les mesures a les característiques dels beneficiaris, especialment per casos de diferents cultures en funció de l'ètnia o bé per aquells col·lectius més cronificats.

Gràfic 6
Ànlisi del nucli familiar sense parella

– Per aquests últims cal tenir en compte itineraris d'inserció a llarg termini, amb pautes molt clares d'intervenció.

– Determinació de ratios, tenint en compte les particularitats de cada centre, àmbit geogràfic, demandes i complexitat dels casos, amb la participació d'experts del camp social que siguin capaços d'analitzar l'eficàcia i l'eficiència i comprendre l'objecte del treball, és a dir, dels requisits mínims i màxims de les disciplines de la intervenció social. 🔑